

DOI 10.31909/26168812.2023-(64)-14
УДК 378:37.011.3-051:373.2:613.954

**PREPARATION OF STUDENTS FOR VALEOLOGY AND PEDAGOGICAL
ACTIVITIES IN THE CONDITIONS OF PRESCHOOL EDUCATIONAL
INSTITUTIONS: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS**

**ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО ВАЛЕОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УМОВАХ ЗДО: ТЕОРЕТИЧНИЙ І ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ**

Олексій Листопад

доктор педагогічних наук, професор
E-mail: lystopad.oa@pdpdpu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-3121-324X
Research ID: H-8210-2018
Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського», Україна

Oleksii Lystopad

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
E-mail: lystopad.oa@pdpdpu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-3121-324X
Research ID: H-8210-2018
State institution «South Ukrainian National
Pedagogical University named after
K. D. Ushynsky», Ukraine

Ірина Мардарова

кандидат педагогічних наук, доцент
E-mail: mardarova.ik@pdpdpu.edu.ua
ORCID: 0000-0001-8899-2830
Research ID: H-8195-2018
Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського», Україна

Iryna Mardarova

PhD of Pedagogical Sciences, Associate
Professor
E-mail: mardarova.ik@pdpdpu.edu.ua
ORCID: 0000-0001-8899-2830
Research ID: H-8195-2018
State institution «South Ukrainian National
Pedagogical University named after
K. D. Ushynsky», Ukraine

Наталія Гуданич

викладач-стажист
E-mail: hudanych.nm@pdpdpu.edu.ua
ORCID: 0000-0003-2421-8955
Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського», Україна

Nataliia Hudanych

Trainee lecturer
E-mail: hudanych.nm@pdpdpu.edu.ua
ORCID: 0000-0003-2421-8955
State institution «South Ukrainian National
Pedagogical University named after
K. D. Ushynsky», Ukraine

ABSTRACT

Global trends in the development and modernization of education emphasize the preservation and strengthening of children's health during education, the safety of their life activities, which is connected with the consequences of the ongoing pandemic and the outbreak of the coronavirus disease in the world, and in our country at the moment also with hostilities. Children starting from preschool age now need constant guardianship and care of adults, relief of stress, correction of post-traumatic conditions and behavioral disorders, gaining experience of safe actions during military clashes, systemic discrimination, skills of non-conflict interaction and health-preserving activities. This necessitates the introduction of a health-preserving approach to education and sets requirements for the level of training of future educators to carry out valeological-pedagogical activities. The educator is faced with the problems of organizing a preventive and health-improving environment in the conditions of a preschool education institution, the peculiarities of building a partnership with parents regarding pedagogical support and support for children, as a particularly vulnerable category of the population, preservation of

their health, prevention of physical, mental and social maladaptation. Thus, the higher education system is required to provide training of highly qualified specialists in the field of preschool education who are able to organize valeological support, monitoring and support in the current conditions and ensure the holistic development of the child's personality. The purpose of the article: to determine the essence of the concept of «preparedness of students for valeological-pedagogical activities in the conditions of preschool educational institutions»; to characterize the components of students' readiness for valeological-pedagogical activities in the conditions of preschool educational institutions; to develop and test the methodology of forming students' preparedness for valeological-pedagogical activities in the conditions of preschool educational institutions. Methods: observation of student activities, questionnaires, testing, study of documentation, analysis of activity products, a statistical method for determining similarities and differences in Pearson data. The essence of the concept «preparedness of students for valeological-pedagogical activity in the conditions of preschool educational institutions» is defined, which is considered as a comprehensive result and the level of development of personality qualities, which allow to implement valeological support of preschool children on the formation of the basics of health and health care, to organize a preventive and health-improving environment in preschool educational institutions, implement health measures in partnership with accompanying specialists of other specialties and state services and carry out educational activities in order to ensure a healthy family lifestyle. The following components are defined in the structure of students' readiness for valeological-pedagogical activities in the conditions of preschool educational institutions: informational-theoretical, practical-reflective, creative-productive, motivational-emotional. A methodology for diagnosing the levels of formation of students' preparedness for valeological-pedagogical activities in the conditions of preschool educational institutions has been developed. The method of preparing students for valeological-pedagogical activity in the conditions of preschool educational institutions was developed and tested, which included a number of interrelated stages: preparatory-basic, content-knowledge, activity-resultative. Originality: for the first time, a method of preparing students for valeological-pedagogical activities in the conditions of preschool educational institutions was developed. A comparative analysis of the data obtained at the beginning and at the end of the experimental work proved the effectiveness and efficiency of the developed method of preparing students for valeological and pedagogical activities in the conditions of preschool educational institutions.

Key words: valeology and pedagogical activities, preparation of students, preschool educational institutions.

Постановка проблеми. Світові тенденції розвитку та модернізації освіти акцентують увагу на збереженні та зміцненні здоров'я дітей під час навчання, безпеки їх життєдіяльності, що пов'язано з наслідками невгасаючої пандемії та спалахом коронавірусної хвороби у світі, а в нашій країні наразі також із бойовими діями. Діти починаючи з дошкільного віку потребують зараз постійної опіки та турботи дорослих, зняття в них стресового напруження, корекції посттравматичних станів та поведінкових розладів, отримання досвіду безпечних дій під час воєнних сутичок, системної дискримінації, навичок безконфліктної взаємодії та здоров'язбережувальної діяльності. Це зумовлює необхідність упровадження в освіту здоров'язбережувального підходу та ставить вимоги до рівня підготовки майбутніх вихователів до здійснення валеолого-педагогічної діяльності. Вихователь стикається із проблемами організації профілактично-оздоровчого середовища в умовах закладу дошкільної освіти, особливостями побудови партнерської взаємодії з батьками стосовно педагогічного супроводу та підтримки дітей, як особливо вразливої категорії населення, збереження їх здоров'я, профілактики фізичної, психічної та соціальної дезадаптації. Як ніколи, актуальним постає упровадження вихователем в освітній процес здоров'язбережувальні технології, здатних зберегти дитяче здоров'я, скорегувати фізичні вади, симптоми психологічних травм, поведінкові зміни, сформувані

життєстійкість та бажання приймати повноцінну участь в суспільному житті. Особливої уваги набуває і підтримка дітей з особливими освітніми потребами, надання батькам професійної консультативної допомоги щодо зміцнення і збереження дитячого здоров'я, здійснення індивідуального, диференційованого підходів, виявлення і прогнозування можливих проблем, розробки індивідуальних програм супроводу.

Про це зазначається в законодавчих документах: Конституції України (редакція 2020), законах «Про освіту» (редакція 2023), «Про дошкільну освіту» (редакція 2023), «Про охорону дитинства» (редакція 2023), «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (редакція 2022), «Про систему громадського здоров'я» (2022), постановах кабінету міністрів «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти» (редакція 2022), «Про стан соціального захисту дітей та невідкладні заходи, спрямовані на захист прав дитини в Україні» (2020), Базовому компоненті дошкільної освіти (2021) тощо.

Таким чином, на систему вищої освіти покладається вимога забезпечити підготовку висококваліфікованих фахівців в галузі дошкільної освіти здатних організувати валеологічний супровід, моніторинг та підтримку в теперішніх умовах та забезпечити цілісний розвиток особистості дитини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичними джерелами дослідження стали наукові роботи з проблем професійної підготовки майбутніх вихователів (Г. Беленька, В. Баранова, Т. Жароцева, І. Княжева, О. Красовська, О. Марчук, Л. Мельничук, Т. Пагута, Л. Пакушина, О. Пинзеник, О. Трифонова, О. Юрчук та інші); підготовки фахівців до валеологічної діяльності (О. Адєєва, І. Аносов, О. Бондаренко, І. Бузенко, Л. Гаращенко, О. Гнізділова, Н. Денисенко, В. Єлізаров, Н. Кравчук, Є. Кучерган, А. Міненко, О. Міхійченко, В. Нестеренко, О. Омельченко, О. Сорочинська, О. Філіпп'єва та інші); формування здоров'язбережувальної культури та компетентності фахівців (О. Антонова, Ю. Бойчук, І. Іваній, Г. Карпенко, Т. Книш, Л. Фенчак, Н. Хольченкова та інші); проблем здоров'я і здорового способу життя в межах освітнього процесу, особливостей валеологічного виховання дітей та молоді (Т. Андрущенко, Л. Бабій, Р. Бедрань, Р. Блюм, О. Богініч, В. Бутенко, Е. Вільчковський, Д. Возномисенко, Н. Дикань, Б. Долинський, В. Дмитрук, О. Жабокрицька, Дж. Каррі, М. Кошманюк, Г. Кривошесєва, І. Лебедева, Х. Леві, Л. Лейнігер, В. Лішнянський, Л. Лохвитська, Н. Осіп, П. Сіладжи, Н. Райхман, М. Россін-Слейтр, Т. Руденко, Н. Урум, Т. Шаповалова, Е. Шор, І. Шульга та інші); організації здоров'язбережувального середовища (Т. Безродня, Т. Бережна, О. Волошин, В. Зєкова, О. Кабацька, О. Кисла, А. Кошель, Л. Лаврієнко, Н. Левінець, Н. Поліщук та інші).

Дослідники зазначають на необхідність комплексної підготовки фахівців до валеологічного супроводу, формування в них системи здоров'язбережувальних знань, вмінь організовувати профілактично-оздоровче середовище, застосовувати здоров'язбережувальні технології, організовувати різні форми валеологічних занять (фронтальні, індивідуальні), налагоджувати взаємодію з батьками, запрошувати до співпраці фахівців інших спеціальностей, доповідати про свої розробки нових шляхів та засобів реалізації валеолого-педагогічної діяльності, що сприяє свідомому ставленню дітей до власного здоров'я, формуванню ціннісних орієнтацій, здоров'язбережувальної поведінки та розвиває потребу вести здоровий спосіб життя тощо (Бедрань, 2017; Богініч, 2006; Гнізділова, 2014). Однак, незважаючи на наукові доробки дослідників, на практиці використовується інформаційний підхід, що зумовлює інформаційно-аналітичну діяльність пов'язану з аналізом інформації стосовно дитячого здоров'язбереження. Звертається увага лише на зовнішні знаннєві показники, що характеризуються результатами проведених екзаменаційних випробувань, а не на становлення здорової особистості майбутнього вихователя, його відношенні до власного здоров'я, потреби в його удосконаленні, мотивації

на здоровий спосіб життя (Андрющенко, 2015; Бутенко, 2018; Гнізділова, 2014; Нестеренко, 2003).

Таким чином, складається протиріччя між необхідністю виховання здорової дитячої особистості, організації профілактично-оздоровчого середовища ЗДО, здійснення комплексної підготовки фахівців до валеолого-педагогічної діяльності, усвідомлення ними важливості процесу здоров'язбереження і недостатньо розробленою методикою реалізації цього процесу.

Зазначимо, що враховуючи суспільні вимоги до здійснення валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО, фахівці повинні:

- створювати педагогічні умови валеологічної підготовки дошкільників, зокрема організовувати відповідний здоров'язбережувальний супровід дітей і педагогічне просвітництво батьків;
- розробляти планування освітнього процесу з врахуванням власного бачення сучасних умов для досягнення якісного кінцевого результату;
- здійснювати ефективну партнерську взаємодію з експертами інших галузей, освітніми організаціями, представниками громадськості зі сприяння здоров'язбереження дітей, корекційно-педагогічного супроводу здоров'я дітей з особливими освітніми потребами;
- розробляти програми здоров'язбереження дітей з використанням різних інноваційних технологій, форм та методів роботи тощо.

Формулювання мети статті. Мета статті: визначити сутність поняття «підготовленість студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО»; схарактеризувати компоненти підготовленості студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО; розробити та апробувати методику формування підготовленості студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО.

Виклад основного матеріалу. Дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених дозволили дійти висновку, що проблема дитячого здоров'я як ніколи стає актуальним та соціальним питанням, що характеризується за результатами медичних розвідок ростом дитячої захворюваності, збільшенням частоти хронічних хвороб, небезпечними умовами перебування дітей у зонах бойових дій, травматизмом, нещасними випадками, що призводить до ослаблення здоров'я, знижує адаптацію дітей до нових соціальних умов і потребує постійного супроводу і піклування держави (Андрющенко, 2015; Бедрань, 2017; Бутенко, 2018; Нестеренко, 2003; Rossin-Slater, 2015).

М. Россін-Слейтр вказує на необхідність звернення уваги на проблеми дитячого здоров'я починаючи з раннього віку, оскільки це впливає на розвиток людини упродовж всього життя, і створює передумови до життєвого благополуччя, самостійності, активності, конкурентоздатності людини, економічного росту країни та збереження здоров'я нації. Піклування про людське здоров'я цілком покладається на державу, що пропагує здоровий спосіб життя, регулюючи адміністративні та бюджетні фактори створює універсальні програми допомоги, зокрема серед вразливих прошарків населення, контролює екологічні чинники впливу на здоров'я, проводить медичні та освітні дослідження в галузях здоров'язбереження (Rossin-Slater, 2015).

Відтак, великого значення набуває комплексний державний підхід до проблеми здоров'я, готовність держави до швидкого реагування і мобілізації власних ресурсів. Пріоритетами стають законодавчі питання, забезпечення належного медичного захисту населення, створення єдиної системи екстреної медичної допомоги, фінансування державних цільових програм у сфері охорони здоров'я, вчасне інформаційне комунікування, запровадження та розгляд здоров'язбережувального підходу на всіх освітніх рівнях, що підштовхує вчених до пошуку найбільш ефективних шляхів здійснення якісної валеологічної підготовки. Суттєвим завданням системи освіти стає формування фізичного, психосоціального, духовного здоров'я. Ця проблема актуальна як для

дошкільної, так і вищої освіти, оскільки у дошкільному віці відбуваються кардинальні зміни в становленні особистості дитини, її фізичному і психічному розвитку, що ставить вимоги до готовності вихователів здійснювати валеологічну підтримку і супровід дітей. У зв'язку з цим, способи та засоби валеолого-педагогічної діяльності вихователів, методи дитячого оздоровлення та здоров'язбереження, повинні бути простими у застосуванні, ефективними, комплексними, доступними та охоплювати всіх здобувачів освіти, забезпечуючи усталену настанову на дотримання здорового способу життя в умовах ЗДО і сім'ї.

У процесі валеолого-педагогічної діяльності перед вихователями ЗДО постають завдання:

- формування валеологічної компетентності дітей, забезпечення раціональної організації безпечного середовища освітнього закладу, організація харчування, вчасного медичного супроводу;
- сприяння взаємодії із соціальними службами у питаннях збереження здоров'я дітей, формування культури здорового і безпечного образу життя родини;
- моніторинг здоров'я та розробка індивідуальних програм розвитку дітей з особливими освітніми потребами;
- застосування здоров'язбережувального і діяльнісного підходів, принципу суб'єкт-суб'єктної взаємодії, упровадження оздоровчої освітньої траєкторії у педагогічному процесі;
- прогнозування і контроль результатів здоров'язбереження, саморефлексія, встановлення зворотного зв'язку задля налаштування продуктивної валеолого-педагогічної діяльності тощо.

Таким, чином валеологічна освіта, як система підготовки особистості, має забезпечувати різнобічний розвиток, безпечну діяльність, соціальну адаптацію, самоактуалізацію, саморефлексію, збільшення резервів здоров'я та досягнення активного довголіття. Отже, нині неможливе формування фахівця без достатньо глибокої валеологічної підготовки, здатного надалі здійснювати валеолого-педагогічну діяльність та надавати необхідний валеологічний супровід з урахуванням загальнолюдських цінностей, серед яких найважливішим постає здоров'я.

Необхідно виділити вимоги до підготовки студентів до здійснення валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗВО:

- забезпечити ціннісну настанову на здоровий спосіб життя та реалізацію здоров'язбережувальних потреб у процесі валеологічної підготовки;
- озброїти студентів методиками діагностики функціонального стану організму, технологіями корекції та профілактики індивідуальних особливостей здоров'я;
- спонукати студентів до творчого застосування здоров'язбережувальних технологій в освітньому процесі ЗДО та формування навичок здорового способу життя дітей як основи їх валеологічної культури;
- організувати умови до найповнішої реалізації студентами своїх здібностей та творчих можливостей застосовувати валеологічні знання у повсякденній життєдіяльності тощо.

Зазначимо, що підготовку студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО розглядаємо як багатоаспектний процес, що забезпечує здобуття базової валеологічної освіти, формування здоров'язбережувальних установок та фахових компетентностей необхідних для виконання професійних оздоровчих завдань. Результатом означеної підготовки виступає підготовленість студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО, яку визначаємо як комплексний результат та рівень розвитку якостей особистості, що дозволяють реалізовувати валеологічний супровід дітей дошкільного віку з формування основ здоров'я та здоров'язбереження, організовувати профілактично-оздоровче середовище в умовах ЗДО, упроваджувати оздоровчі заходи при партнерській

взаємодії зі супроводжуваними фахівцями інших спеціальностей і державними службами та здійснювати просвітницьку діяльність з метою забезпечення здорового образу життя родини.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив зазначити, що валеологічна підготовка будується на основі:

- інформаційно-теоретичного компонента, що розкриває основні поняття, принципи валеології та здоров'язбереження;
- практично-рефлексивного компонента, що передбачає реалізацію та самоаналіз отриманого валеологічного досвіду;
- творчо-продуктивного компонента, що дозволяє розробляти індивідуальні програми здоров'язбереження, формування здорового способу життя і культури здоров'я;
- мотиваційно-емоційного компонента, спрямованого на формування усталеної настанови на здоров'я як основної людської цінності та суб'єктивного відчуття загальної задоволеності дотриманням здорового стилю життя (Бутенко, 2018; Гнізділова, 2014; Нестеренко, 2003).

Кожний компонент підготовленості студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО визначався рядом показників:

- інформаційно-теоретичний компонент: розуміє основні поняття валеологічної освіти; функції, методи і способи валеолого-педагогічної діяльності, механізми оздоровчого впливу; усвідомлює спрямованість державної політики на охорону здоров'я, знає законодавчі документи, нормативні акти та програми щодо збереження та зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку; усвідомлює особливості упровадження здоров'язбережувальних технологій в умовах ЗДО; проінформований про умови життя родини як чинника впливу на здоров'я, осмислює сутність пропаганди «здорова родина – здорова нація»;
- практично-рефлексивний компонент: уміє організовувати профілактично-оздоровче середовище в умовах ЗДО; виділяє симптоми та ознаки хвороби, реагує на причини дотримання нездорового способу життя як саморуйнівної поведінки; налагоджує співпрацю зі спеціалістами та громадськими організаціями щодо оздоровлення дітей та пропаганди здоров'я; використовує різні форми та методи роботи з батьками з метою формування здорового способу життя в родині; розбирає навчальні та реальні педагогічні ситуації, пов'язані зі здоров'язбереженням; спостерігає, виявляє та оцінює основні результати власної валеолого-педагогічної діяльності, визнає свою відповідальність за охорону здоров'я.
- творчо-продуктивний компонент: розробляє оригінальні програми здоров'язбереження, формування здорового способу життя і культури здоров'я дітей дошкільного віку; виявляє творчу самостійність при розробці та упровадженні різних форм, методів та засобів формування валеологічної культури дошкільників; розробляє критерії оцінювання якості індивідуальної програми здоров'язбереження дитини, прогнозує результати її упровадження;
- мотиваційно-емоційний компонент: має настанову на фізичне, психосоціальне та духовне благополуччя; бажає використовувати різні засоби оздоровлення і здоров'язбереження в освітньому процесі ЗДО; позитивно налаштований на збереження і зміцнення здоров'я, отримує задоволення від здорового стилю життя.

Окреслені компоненти та показники підготовленості студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО дозволили визначити та схарактеризувати наступні рівні:

- креативно-високий рівень: студент розуміє основні поняття валеологічної освіти, обізнаний з функціями, методами та способами валеолого-педагогічної діяльності, механізмами оздоровчого впливу. Усвідомлює спрямованість державної політики на

охорону здоров'я, знає законодавчі документи, нормативні акти та програми щодо збереження та зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку. Він вказує на необхідність та характеризує особливості упровадження здоров'язбережувальних технологій в умовах ЗДО, проінформований про умови життя родини як чинника впливу на здоров'я, осмислює сутність пропаганди «здорова родина – здорова нація». Студент даного рівня здатний організовувати профілактично-оздоровче середовище в умовах ЗДО. Може виділити симптоми та ознаки хвороби, швидко реагує на причини дотримання нездорового способу життя як саморуйнівної поведінки. Він спроможний самостійно організувати співпрацю зі спеціалістами та громадськими організаціями щодо оздоровлення дітей та пропаганди здоров'я. Здатний вчасно упроваджувати різні форми і методи роботи з батьками з метою формування здорового способу життя в родині. Може проаналізувати навчальні та реальні педагогічні ситуації, пов'язані зі здоров'язбереженням. Виділяє та оцінює основні результати власної валеолого-педагогічної діяльності, визнає свою відповідальність за охорону здоров'я. Самостійно розробляє і застосовує оригінальні програми здоров'язбереження, формування здорового способу життя і культури здоров'я дітей дошкільного віку, створює і реалізовує різні форми, методи та засоби формування валеологічної культури дошкільників. Спроможний виокремити критерії оцінювання якості індивідуальної програми здоров'язбереження дитини, прогнозує результати її упровадження. Мотивований на дотримання фізичного, психосоціального та духовного благополуччя. Бажає використовувати різні засоби оздоровлення і здоров'язбереження в освітньому процесі ЗДО, позитивно налаштований на збереження і зміцнення здоров'я, отримає задоволення від здорового стилю життя;

- середньо-допоміжний (корекційний): студент розуміє базові поняття валеологічної освіти, проте обізнаний лише з деякими функціями, методами та способами валеолого-педагогічної діяльності, механізмами оздоровчого впливу. Він усвідомлює спрямованість державної політики на охорону здоров'я, однак знає лише поодинокі законодавчі документи, нормативні акти та програми щодо збереження та зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку. Він не достатньо усвідомлює особливості упровадження здоров'язбережувальних технологій в умовах ЗДО, необхідність отримання інформації про умови життя родини як чинника впливу на здоров'я, неповністю розуміє важливість пропаганди здоров'язбереження в родині як базису здоров'язбереження нації. Він потребує допомоги та контролю при організації профілактично-оздоровчого середовища в умовах ЗДО. Припускається певних помилок при класифікації симптомів і ознак хвороб, повільно реагує на причини дотримання нездорового способу життя. Він не спроможний самостійно організувати співпрацю зі спеціалістами та громадськими організаціями щодо оздоровлення дітей та пропаганди здоров'я. Здатний упроваджувати самотужки лише деякі форми та методи роботи з батьками з метою формування здорового способу життя в родині. Потребує підтримки при розборі педагогічних ситуацій, пов'язаних зі здоров'язбереженням. Виділяє та оцінює основні результати власної валеолого-педагогічної діяльності, проте не достатньо визнає свою відповідальність за охорону здоров'я. Потребує супроводу та сприяння у задіянні внутрішніх ресурсів при розробці і застосованні програми здоров'язбереження, формуванні здорового способу життя і культури здоров'я дітей дошкільного віку, упровадженні різних форм, методів та засобів формування валеологічної культури дошкільників. Виокремлює критерії оцінювання якості індивідуальної програми здоров'язбереження дитини, втім не здатний самостійно спрогнозувати результати її упровадження. Мотивований на дотримання фізичного, психосоціального та духовного благополуччя, позитивно налаштований на збереження і зміцнення здоров'я, проте не завжди бажає використовувати різні засоби оздоровлення і здоров'язбереження в освітньому процесі ЗДО, отримає задоволення від деяких чинників не здорового стилю життя;

• елементарно-критичний: студент фрагментарно засвоїв поняття валеологічної освіти, частково інтерпретує функції, методи та способи валеолого-педагогічної діяльності, не орієнтується у механізмах оздоровчого впливу. Він не усвідомлює спрямованість державної політики на охорону здоров'я, погано орієнтується в законодавчих документах, нормативних актах та програмах щодо збереження та зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку. Студент даного рівня не усвідомлює значення та особливості упровадження здоров'язбережувальних технологій в умовах ЗДО, необхідності отримання інформації про умови життя родини як чинника впливу на здоров'я, пропагування здоров'язбереження. Він потребує постійної допомоги та контролю валеолого-педагогічної діяльності при організації профілактично-оздоровчого середовища в умовах ЗДО. Припускається значних помилок при визначенні та поясненні симптомів і ознак хвороб, не реагує на причини та отримує задоволення при дотриманні нездорового способу життя. Він не спроможний самостійно організувати співпрацю зі спеціалістами та громадськими організаціями щодо оздоровлення дітей та пропаганди здоров'я. Потребує постійного мотивування на упровадження різних форм і методів роботи з батьками з метою формування здорового способу життя в родині. Не здатний проаналізувати педагогічні ситуації, пов'язані зі здоров'язбереженням, самооцінити результати власної валеолого-педагогічної діяльності. Не спроможний розробити оригінальну програму здоров'язбереження, формування здорового способу життя і культури здоров'я дітей дошкільного віку, потребує постійної співпраці при розробці та упровадженні різних форм, методів та засобів формування валеологічної культури дошкільників. Не здатний запропонувати власні критерії оцінювання якості індивідуальної програми здоров'язбереження дитини, передбачити наслідки її упровадження. Студент даного рівня не має усталеної настанови на дотримання фізичного, психосоціального та духовного здоров'я, не прагне використовувати різні засоби оздоровлення і здоров'язбереження в освітньому процесі ЗДО та потребує постійного мотивування на збереження і зміцнення здоров'я (Андрюшенко, 2015; Бедрань, 2017; Бутенко, 2018; Нестеренко, 2003).

Експериментальне дослідження з підготовки студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО здійснювалось протягом 2022-2023 навчального року на базі факультету дошкільної педагогіки та психології Університету Ушинського. У дослідженні приймали участь 68 студентів які навчаються за освітньо-професійними програмами «Дошкільна освіта. Логопедія», «Дошкільна освіта. Психологія» першого (бакалаврського) рівня спеціальності 012 Дошкільна освіта. Метою констатувального експерименту було виявлення рівня підготовленості студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО (Lystopad, Mardarova, 2017).

Задля визначення об'єктивного стану сформованості показників компонентів (інформаційно-теоретичного, практично-рефлексивного, творчо-продуктивного, мотиваційно-емоційного) були застосовані такі методи діагностування: спостереження за діяльністю студента, анкетування, тестування, вивчення документації, аналіз продуктів діяльності, статистичний метод для визначення схожості та відмінності у даних Пірсона.

Були використані наступні методики діагностування рівнів підготовленості студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО: «Методика діагностування ціннісних орієнтацій» (М. Рокич), «Анкетування для інструкторів фізичної культури ЗДО» (Т. Андрюшенко), Анкетування «Виявлення рівнів професійно-валеологічної компетентності студентів» (В. Нестеренко), «Анкетування для батьків щодо здоров'язбереження» (Т. Андрюшенко), творчо-продуктивні завдання (аналіз журналів щоденного планування роботи вихователів, розробка валеологічних ігор та занять) (В. Нестеренко), завдання практичного характеру «Здоров'язбережувальні технології в освітньому процесі ЗДО», «Здоров'язберігаюче освітнє середовище ЗДО» (О. Гнізділова), аналіз продуктів діяльності студентів: з розробки індивідуальних програм здоров'я, форм, методів, технологій здоров'язбереження, вивчення документації ЗДО, аналіз законодавчих

актів та програм, Анкетування «Партнерська взаємодія зі спеціалістами та громадськими організаціями щодо оздоровлення дітей», «Організації співробітництва з родиною щодо формування здорового способу життя», Тестова методика «Самодіагностика студентами рівнів підготовленості до валеолого-педагогічної діяльності».

Зазначимо, що під час вивчення інтегрованого показника підготовленості студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО враховувався взаємозв'язок між усіма компонентами. Проведений моніторинг дозволив зафіксувати наступні дані: більшість студентів як контрольної групи 15 (44,12%), так і експериментальної групи 17 (50%) продемонстрували елементарно-критичний рівень підготовленості до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО; у 12 (35,29%) студентів контрольної групи та у 11 (32,35%) студентів експериментальної групи наявний середньо-допоміжний (корекційний) рівень; і лише у 7 (20,59%) студентів контрольної групи та 6 (17,65%) студентів наявний креативно-високий рівень окресленої підготовленості. Констатувальний експеримент довів недостатню сформованість інформаційно-теоретичного, практично-рефлексивного, творчо-продуктивного, мотиваційно-емоційного компонентів у переважної більшості студентів як контрольної, так і експериментальної груп.

На формувальному етапі експерименту упроваджували методику формування підготовленості студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО. Методика передбачала наявність трьох етапів:

- підготовчо-базовий етап: передбачав формування мотивації студентів на здоров'я та оздоровчу діяльність в умовах ЗДО. На цьому етапі засвоювались базові валеологічні поняття, усвідомлювались механізми здоров'язбереження, ідеї та факти, що сприяють формуванню валеологічного досвіду, оцінювався спосіб життя студентів, моніторився стан здоров'я;

- змістовно-знансвий етап: окреслював змістове забезпечення процесу формування підготовленості до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО у рамках освітньо-професійних програм «Дошкільна освіта. Логопедія», «Дошкільна освіта. Психологія» першого (бакалаврського) рівня спеціальності 012 Дошкільна освіта – вибірковий компонент ВК6 «Культура здоров'я дошкільників» (4 кредити, залік). Передбачав систематизування концептуальних валеологічних знань та роз'яснення основних функцій валеолого-педагогічної діяльності вихователя ЗДО, а також сприяв мотивуванню на використання різних засобів оздоровлення і здоров'язбереження в освітньому процесі ЗДО;

- діяльнісно-результативний етап: орієнтований на вдосконалення набутих знань під час валеолого-педагогічної діяльності. Передбачав автоматизацію навиків щодо розробки індивідуальних програм здоров'язбереження та творчого застосування їх під час виробничої (педагогічної) практики в роботу з дітьми, налагодження співпраці зі спеціалістами, батьками та громадськими організаціями щодо дитячого здоров'язбереження; налаштування організації діяльності зі самодіагностики та самоконтролю результатів власної валеолого-педагогічної діяльності, спонукання студентів до подальшої валеологічної самоосвіти, мотивації на збереження і зміцнення здоров'я, отримання задоволення від здорового стилю життя (Lystopad, Mardarova, 2017).

Під час підготовчо-базового, змістовно-знансвеного і діяльнісного-результативного етапів студенти виконували наступні завдання:

1. Аналізували законодавчі нормативні документи та програми щодо збереження та зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку (заповнення порівняльної таблиці): Конвенція ООН про права дитини; Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про затвердження Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів», «Про запобігання та протидію домашньому насильству»; Постанови Кабінету Міністрів України «Питання організації реабілітації у сфері охорони здоров'я», «Норми харчування у закладах освіти та

дитячих закладах оздоровлення та відпочинку»; Методичні рекомендації МОН України щодо здійснення освітньої діяльності з питань дошкільної освіти на період дії правового режиму воєнного стану; Базовий компонент дошкільної освіти, програми розвитку дитини.

2. Впорядковували валеологічну теку вихователя зі всіх складових здоров'я (розробка й оформлення дидактичного матеріалу для дітей і батьків): підбір віршів, приказок, прислів'їв, загадок, ребусів, казок, сімкейнів, конспектів проєктної діяльності, тематичних карток, ілюстрацій про здоров'я та здоровий спосіб життя, підбір дидактичних, сюжетно-рольових, театралізованих, комп'ютерних ігор, відеороликів, фізкультхвилинок валеологічної тематики для дошкільників, розробка інформаційних буклетів або газет для батьків «Психологічна турбота про дітей під час воєнних дій», «Запобігання та протидія домашньому насильству», «Морально-духовне здоров'я дошкільників в родині», «Безпека спілкування з дорослими та однолітками», «Супровід дітей під час стресу» тощо.

3. Складали конспекти занять у вигляді презентацій (складання кросвордів, ребусів або проблемних ситуацій до кожної теми):

- «Правила дотримання особистої гігієни» (фізичне здоров'я);
- «Емоції та почуття: вплив на дитяче здоров'я» (психічне здоров'я);
- «Правила дружби» (соціальне здоров'я);
- «Вияв любові і слухняності до батьків – Божа настанова (духовне здоров'я)».

4. Есе «Роль сім'ї у збереженні здоров'я дитини», «Компетентність вихователя у забезпеченні здоров'я дитини», «Профілактично-оздоровче середовище ЗДО», «Забезпечення здоров'я дитини під час воєнних дій», «Здоров'язбережувальні технології в умовах ЗДО», «Партнерська співпраця з фахівцями та державними службами щодо забезпечення здорового способу життя в родині» тощо.

5. Розробляли малюнки SmartArt до дискусійних тем на круглому столі з використанням методики Едварда де Бона «Шість капелюхів мислення»: «Здоров'язбереження в Україні: проблеми і шляхи вирішення», «Традиційні і інноваційні засоби оздоровлення дошкільників», «Здоровий спосіб життя: чи потрібно дотримуватись?» «Системи харчування (вегетаріанство, роздільне, раціональне): позитивні і негативні наслідки», «Здоровий уклад життя сім'ї: правила дотримання», «Індивідуальна програма здоров'я для дітей з особливими потребами: партнерська взаємодія з батьками, державними службами та супроводжувальними спеціалістами» тощо (Lystopad, Mardarova, 2017).

6. Створювали доповіді-презентації: «Складники здоров'я дитини та їх сутність» «Соціальні, психологічні та педагогічні засоби мотивування до здорового способу життя дитини», «Законодавче та нормативно-правове забезпечення охорони здоров'я дітей в Україні», «Аутогенні тренування у роботі з дошкільниками», «Моральні норми і чесноти для дитини дошкільного віку», «Організація здоров'язбереження дітей з особливими освітніми потребами в умовах ЗДО» тощо.

7. Розробляли валеологічні інтелектуальні карти: «Валеолого-педагогічна діяльність вихователя ЗДО», «Критерії самооцінки здоров'я», «Рухова активність в умовах ЗДО – вплив на дитяче здоров'я» «Форми і методи формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя», «Форми роботи з дошкільниками з духовно-морального виховання», «Вплив позитивного мислення на здоров'я та подолання стресів», «Сутність сім'ї та її функції, вплив на здоров'я» тощо (Lystopad, Mardarova, 2017).

На практичних заняттях студенти розробляли авторську програму здоров'я дитини (6) (молодша, середня або старша група) (у вигляді презентації): планування здоров'язбережувальної діяльності на квартал, підбір методик діагностик здоров'я, здоров'язбережувальних технологій, конспектів ігор та занять, консультацій для батьків за одним зі складників здоров'я (фізичне, психічне, соціальне, духовне). Усі програми обговорювались, піддавались експертизі на практичних заняттях та апробувались під час виробничої (педагогічної) практики в умовах ЗДО. Свої практично-творчі завдання студенти завантажували у власну теку One Drive в Microsoft 365.

Проведений прикінцевий зріз засвідчив ефективність методики формування

підготовленості студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО. У більшості студентів 16 (47,06%) експериментальної групи наявний креативно-високий рівень, в контрольній групі даний рівень зафіксовано лише у 9 (26,47%) студентів; середньо-допоміжний (корекційний) рівень продемонстрували 10 (29,41%) студентів експериментальної групи та 13 (38,24%) студентів контрольної групи; на елементарно-критичному рівні залишилося 12 (35,29%) студентів контрольної групи і лише 8 (23,53%) студентів експериментальної групи.

Порівняльні дані рівнів сформованості підготовленості студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО на констатувальному і прикінцевому етапах подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Рівні сформованості підготовленості студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО на констатувальному і прикінцевому етапах

Група	Рівні сформованості підготовленості					
	Констатувальний етап			Прикінцевий етап		
	КВР	СД(К)Р	ЕКР	КВР	СД(К)Р	ЕКР
Експериментальна	17,65%	32,35%	50%	47,06%	29,41%	23,53%
Контрольна	20,59%	35,29%	44,12%	26,47%	38,24%	35,29%

Достовірність результатів була перевірена з використанням коефіцієнту Пірсона.

Таким чином, проведене дослідження дозволило зробити наступні **висновки**:

1. Визначено сутність поняття «підготовка студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО» багатоаспектний процес, що забезпечує здобуття базової валеологічної освіти, формування здоров'язбережувальних установок та фахових компетентностей необхідних для виконання професійних оздоровчих завдань.

2. Результатом означеної підготовки виступає підготовленість студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО, яку розглядаємо як комплексний результат та рівень розвитку якостей особистості, що дозволяють реалізовувати валеологічний супровід дітей дошкільного віку з формування основ здоров'я та здоров'язбереження, організовувати профілактично-оздоровче середовище в умовах ЗДО, упроваджувати оздоровчі заходи при партнерській взаємодії зі супроводжуваними фахівцями інших спеціальностей і державними службами та здійснювати просвітницьку діяльність з метою забезпечення здорового образу життя родини.

3. Підготовленість студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО складається з наступних компонентів: інформаційно-теоретичний, практично-рефлексивний, творчо-продуктивний, мотиваційно-емоційний.

4. Розроблена та апробована методика формування підготовленості студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО складалася з трьох взаємопов'язаних етапів: підготовчо-базовий, змістовно-знансвий, діяльнісно-результативний.

Перспективу подальших наукових розвідок убачаємо в описі моделі підготовленості студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Андрющенко Т. К. Теоретико-методичні засади формування здоров'язбережувальної компетентності в дітей дошкільного віку : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.08. Одеса, 2015. 503 с.

Бедрань Р. В. Педагогічні умови виховання культури здоров'я дітей дошкільного віку в різновікових групах: дис... канд. пед. наук: 13.00.08. Одеса, 2017. 276 с.

Богиніч О. Оздоровчу ідеологію - в життя малят. *Дошкільне виховання*. 2006. № 7. С. 7-9.

Бутенко В. Г. Підготовка майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетентності дошкільників засобами ігрової діяльності: автореф. дисерт. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук: 13.00.04. Суми, 2018. 23 с.

Гнізділова О. А. Професійна підготовка майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетенції у дітей дошкільного віку. Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. *Педагогічні науки*. 2014. Вип. 65. С. 231-237.

Мардарова І. Підготовка майбутніх вихователів до формування культури здоров'я дошкільників. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського*. Педагогічні науки. 2019. № 2 (65). С. 195-200.

Нестеренко В.В. Підготовка майбутніх педагогів до виховання у дошкільників навичок здорового способу життя: автореф. дисерт. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2003. 21 с.

Lystopad O. A., Mardarova I. K., Tomash Kuk Forming Students' Motivation For Creativity By Means of Edward De Bono's «Six Thinking Hats» Technique. *Наука і освіта : науково-практичний журнал*. 2017. № 8/CLXI. С. 93-96.

Rossin-Slater Maya Promoting Health in Early Childhood. *Policies to Promote Child Health*. 2015. Vol. 25. N.1. P. 35-64.

REFERENCES

Andriushchenko T. K. (2015). Teoretyko-metodychni zasady formuvannya zdorov'yazberezhuval'noyi kompetentnosti v ditey doshkil'noho viku [Theoretical-methodical bases of formation of healthkeeping competence in children of preschool age]. (Doctor of Science Dissertation). Odesa. 503 p. [in Ukrainian].

Bedran R.V. (2017) Pedahohichni umovy vykhovannya kul'tury zdorov'ya ditey doshkil'noho viku v riznovikovykh hrupakh [Pedagogical conditions for educating preschool children's health culture in groups of different age]. Odesa. 226 p. [in Ukrainian].

Bohinich O. L. (2006). Ozdorovchu ideolohiyu – v zhyttya malyat [Improving ideology – in the lives of children]. *Preschool education*. № 7. P. 7-9 [in Ukrainian].

Butenko V. H. (2018) Pidhotovka maybutnikh pedahohiv do formuvannya zdorov'yazberezhuval'noyi kompetentnosti doshkil'nykiv zasobamy ihrovoyi diyal'nosti [Training future teachers for preschoolers' health-saving competence formation by means of game activity]. Sumy. 23 p. [in Ukrainian].

Gnizdilova O.A. (2014) Profesiyna pidhotovka maybutnikh vykhovateliv do formuvannya zdorov'yazberezhuval'noyi kompetentsiyi u ditey doshkil'noho viku. [Training future educators to form the health – saving competence of preschool children]. *Zbirnyk naukovykh prats' Khersons'koho derzhavnoho universytetu. Pedahohichni nauky*. Vyp. 65. P. 231-237. [in Ukrainian].

Mardarova I. (2019). [Training future educators in developing pre-schoolers' health culture]. *Naukovyy visnyk MNU imeni V. O. Sukhomlyns'koho. Pedahohichni nauky*. № 2 (65). P. 195-200. [in Ukrainian].

Nesterenko V.V. (2003) Pidhotovka maybutnikh pedahohiv do formuvannya u ditey doshkil'noho viku navychok zdorovoho sposobu zhyttya. [Preparation of future pedagogues to training of skills of healthy way of life by pre-school children]. Odesa. 21 p. [in Ukrainian].

Lystopad O. A., Mardarova I. K., & Kuk T. (2017). Formuvannya motyvatsiyi uchniv do tvorchosti za dopomohoyu tekhniky «Shist' kapelyukhiv myslennya» Edvarda De Bono [Forming Students' Motivation For Creativity By Means of Edward De Bono's «Six Thinking Hats» Technique]. *Nauka i osvita: nauково-praktychnyy zhurnal Science and education: scientific and practical journal*. № 8/CLXI. P. 93-96/ [in Ukrainian].

Rossin-Slater M. (2015). Zmitsnennya zdorov'ya v rann'omu dytynstvi [Promoting Health in Early Childhood]. *Policies to Promote Child Health*. Vol. 25 N 1. P. 35-64. [in English].

АНОТАЦІЯ

Світові тенденції розвитку та модернізації освіти акцентують увагу на збереженні та зміцненні здоров'я дітей під час навчання, безпеки їх життєдіяльності, що пов'язано з наслідками невгасаючої пандемії та спалахом коронавірусної хвороби у світі, а в нашій країні наразі також із бойовими діями. Діти починаючи з дошкільного віку потребують зараз постійної опіки і турботи дорослих, зняття в них стресового напруження, корекції посттравматичних станів та поведінкових розладів, отримання досвіду безпечних дій під час воєнних сутичок, системної дискримінації, навичок безконфліктної взаємодії та здоров'язберезувальної діяльності. Це зумовлює необхідність упровадження в освіту здоров'язберезувального підходу та ставить вимоги до рівня підготовки майбутніх вихователів до здійснення валеолого-педагогічної діяльності. Вихователь стикається із проблемами організації профілактично-оздоровчого середовища в умовах закладу дошкільної освіти, особливостями побудови партнерської взаємодії з батьками стосовно педагогічного супроводу та підтримки дітей, як особливо вразливої категорії населення, збереження їх здоров'я, профілактики фізичної, психічної та соціальної дезадаптації. Таким чином, на систему вищої освіти покладається вимога забезпечити підготовку висококваліфікованих фахівців в галузі дошкільної освіти здатних організувати валеологічний супровід, моніторинг та підтримку в теперішніх умовах та забезпечити цілісний розвиток особистості дитини. Мета статті: визначити сутність поняття «підготовленість студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО»; схарактеризувати компоненти підготовленості студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО; розробити та апробувати методiku формування підготовленості студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО. Методи: спостереження за діяльністю студента, анкетування, тестування, вивчення документації, аналіз продуктів діяльності, статистичний метод для визначення схожості та відмінності у даних Пірсона. Визначено сутність поняття «підготовленість студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО» яку розглядаємо як комплексний результат та рівень розвитку якостей особистості, що дозволяють реалізовувати валеологічний супровід дітей дошкільного віку з формування основ здоров'я та здоров'язбереження, організовувати профілактично-оздоровче середовище в умовах ЗДО, упроваджувати оздоровчі заходи при партнерській взаємодії зі супроводжуваними фахівцями інших спеціальностей і державними службами та здійснювати просвітницьку діяльність з метою забезпечення здорового образу життя родини. У структурі підготовленості студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО визначено наступні компоненти: інформаційно-теоретичний, практично-рефлексивний, творчо-продуктивний, мотиваційно-емоційний. Розроблено методiku діагностики рівнів сформованості підготовленості студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО. Розроблено та апробовано методiku підготовленості студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО, що включала ряд взаємопов'язаних етапів: підготовчо-базовий, змістовно-знаннєвий, діяльнісно-результативний. Оригінальність: вперше розроблена методика підготовленості студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО. Порівняльний аналіз даних, отриманих на початку та в кінці експериментальної роботи довів дієвість та ефективність розробленої методики підготовленості студентів до валеолого-педагогічної діяльності в умовах ЗДО.

Ключові слова: валеолого-педагогічна діяльність, підготовка студентів, заклад дошкільної освіти.